

Evaluation Research of the Southern Development Project in Enhancing a Better Understanding among Thai Muslims in the Southern Border Provinces, Internal Security Operations Command 4th Region, 4th Army Area

Suttipong Prompaichit¹
Tiennan Vanitsupavong²
Punawat Ubol³

¹M.A.(Demography), Associate Professor,
Department of Social Sciences, Faculty of Humanities and Social Sciences,

²Ph.D(Health and Physical Education), Assistant Professor,
Department of Physical Education, Faculty of Education,

³M.A.(Sociolinguistics), Lecturer,
Department of Western Languages, Faculty of Humanities and Social Sciences,
Prince of Songkla University

Abstract

This evaluation research of the Southern Development Project (SDP) aimed to (1) examine the operation outcomes of SDP whose variables could promote a better understanding among Thai Muslim residents; and (2) to find which variables were the constraints in implementation of the SDP's work plans in 1997, notably consisted of 5 work plans : social-psychological plan; assistance to people plan; plan for accelerating quality of life; plan for protection of people and resources, and public relations plan. Then, all the work plans were converted to 5 independent variables respectively as follows : delivering knowledge; giving assistance; establishing growth and modernization; securing confidence, and developing positive attitudes. These causal variables of a better understanding of Thai Muslim residents were investigated. Through a purposive sampling method, Thai Muslim residents under the SDP operations in 1997 (2 units in Yala, 4 in Narathiwat, 2 in Pattani, 1 in Satun, and 1 in Songkhla, total 10 units) 35 residents in each unit were drawn to answer the 3 part questionnaire : first was general background information; second rating scale questionnaire specifying the SDP outcome and promoting a better understanding among Thai Muslims, and third comments and suggestions. Fortunately, 353 residents participated in this study. The data were computed for frequency, percentage, correlation coefficient, and stepwise multiple regression analysis. As a result this study indicated 2 findings : (1) variables of passing on knowledge, giving help and assistance and building up growth and modernization were found to enhance the promotion of a better understanding among Thai Muslims;

(2) nevertheless, securing the confidence and building the good attitude to bureaucrats were not. Finally, it can be said in a nutshell that the SDP could implement the tangible plans to materialize a better understanding among Thai Muslims at good level. But it should make the intangible work plans to increase more potentials, mutually working on the tangible plans toward an effective manner through developing human resource, systematicity, and social contexts for competence, concerns to each other, sustainable development, and transparency.

Keywords : Southern Development Project, Thai Muslim, Southern Border Provinces, Internal Security Operations Command 4th Region, 4th Army Area, enhancing a better understanding

การส่งเสริมความเข้าใจอันดีของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ : กรณีศึกษาจากการประเมินผลโครงการทักษิณพัฒนา กองอำนวยการรักษา ความมั่นคงภายในภาค 4 กอทัพบภาคที่ 4

สุทธิพงศ์ พรหมไพจิตร¹

เชียรนันท์ วาณิชย์ศุภวงศ์²

ปทุมวัฒน์ อุบล³

¹ศ.ม.(ประชากรศาสตร์), รองศาสตราจารย์

ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

²Ph.D.(Health and Physical Education), ผู้ช่วยศาสตราจารย์

ภาควิชาพลศึกษา คณะศึกษาศาสตร์

³M.A.(Sociolinguistics), อาจารย์

ภาควิชาภาษาตะวันตก คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยประเมินผลโครงการทักษิณพัฒนาปี พ.ศ.2540 โดยมีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อต้องการทราบผลการปฏิบัติงานโครงการทักษิณพัฒนาว่ามีปัจจัยอะไรสามารถส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับราษฎรชาวไทยมุสลิม และ (2) เพื่อศึกษาหาปัจจัยที่เป็นอุปสรรคขัดขวางการปฏิบัติงานในพื้นที่ตามแผนปฏิบัติงานของโครงการประจำปี พ.ศ.2540 ซึ่งประกอบด้วย 5 แผนงาน ได้แก่ แผนงานสังคมจิตวิทยา แผนงานช่วยเหลือประชาชน แผนงานเร่งรัดพัฒนาคุณภาพชีวิต แผนงานพิทักษ์ประชาชนและทรัพยากร และแผนงานประชาสัมพันธ์ และได้นำแผนงานทั้ง 5 นี้ไปแปลงเป็นตัวแปรต้นจำนวน 5 ตัว ได้แก่ การให้ความรู้ การให้ความช่วยเหลือ การสร้างความเจริญ การให้ความมั่นใจ และการสร้างทัศนคติที่ดีต่อทางราชการ เพื่อใช้หาความสัมพันธ์กับตัวแปรตาม คือ การส่งเสริมความเข้าใจอันดีของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ชาวไทยมุสลิมซึ่งตั้งบ้านเรือนในพื้นที่ปฏิบัติงานของหน่วยทักษิณพัฒนาประจำปี พ.ศ.2540 ใน 5 จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือ ยะลา 2 หน่วย ปัตตานี 2 หน่วย นราธิวาส 3 หน่วย สตูล 1 หน่วย และสงขลา 1 หน่วย รวม 10 หน่วยๆ ละ 35 คน แต่ในการศึกษาครั้งนี้ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 353 คน โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง นอกจากนี้เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามมี 3 ตอน คือ (1) แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป (2) แบบสอบถามผลการปฏิบัติงานตามโครงการทักษิณพัฒนา และการส่งเสริมความเข้าใจอันดีของชาวไทยมุสลิม ความรู้สึกไว้วางใจ ความสามัคคีปรองดอง และความหวาดระแวง ซึ่งมี 3 คำตอบ คือ มีความรู้สึกเห็นดีด้วยมาก ปานกลาง น้อย

และ (3) ข้อคิดเห็นทั่วไป ใช้การคำนวณหาจำนวน คำร้อยละ คำสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และค่าความถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน ส่วนผลการศึกษาแบ่งได้เป็น 2 ส่วน คือ (1) การให้ความรู้ การให้ความช่วยเหลือ และการสร้างความเจริญ มีความสัมพันธ์กับการส่งเสริมความเข้าใจอันดีของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ และ (2) การให้ความมั่นใจ และการสร้างทัศนคติที่ดีต่อทางราชการไม่มีความสัมพันธ์กับการส่งเสริมความเข้าใจอันดีของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ แสดงว่าโครงการทักษิณพัฒนาสามารถใช้แผนงานสำหรับการพัฒนาให้เกิดความเข้าใจอันดีที่เป็นรูปธรรมได้ผลชัดเจนในระดับหนึ่ง แต่ต้องปรับปรุงแผนงานที่เป็นนามธรรม โดยการให้ความมั่นใจและการสร้างทัศนคติที่ดีต่อทางราชการ และต้องเพิ่มศักยภาพให้มากขึ้นรวมทั้งการทำงานควบคู่กับแผนงานที่เป็นรูปธรรมต่อไปเพื่อให้เกิดผลดี ด้วยการพัฒนาทั้งคน ระบบ และบริบทในสังคม ให้ถูกต้องชอบธรรม เกิดความเอื้ออาทรต่อกัน และเกิดความโปร่งใสมากที่สุด

คำสำคัญ : โครงการทักษิณพัฒนา,ชาวไทยมุสลิม, จังหวัดชายแดนภาคใต้, กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4
กองทัพภาคที่ 4, ความเข้าใจอันดี

บทนำ

ในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้อันประกอบด้วยจังหวัดปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล และสงขลา เป็นพื้นที่ที่มีปัญหาความขัดแย้งตลอดมา และความขัดแย้งดังกล่าวก่อให้เกิดปัญหาที่สำคัญคือ ความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน ซึ่งเกิดจากการกระทำของโจรก่อการร้าย (จกร.) เช่น การชุกรอชกทรัพย์ จับตัวเรียกค่าไถ่ บิดสวนยางเรียกค่าคุ้มครอง ลอบวางเพลิง เผาโรงเรียน ลอบวางระเบิดตามสถานที่สาธารณะ เป็นต้น ("พุลอกำลังกำเริบตั้งระเบิดเวลาแบบคนร้าย ดร.ซีแค้โจรกระจอกหาผลประโยชน์", 2539 : 1-2) เหตุการณ์ดังกล่าวส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศทางการเมืองเศรษฐกิจและสังคม ดังนั้นรัฐบาลทุกยุคทุกสมัยได้พยายามแก้ไขหาแนวทางยุติการก่อการร้ายและสร้างสันติสุขให้เกิดขึ้นโดยเร็วและถาวร แต่เหตุการณ์จะสงบไปชั่วคราวและกลับเกิดปะทุเป็นความรุนแรงขึ้นอีกเป็นระยะๆ ตลอดมา อย่างไรก็ตาม ปัญหาความขัดแย้งในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้พอจะสรุปสาเหตุเกิดจากปัญหาหลัก 4 ประการ ได้แก่ ปัญหาทางด้านสังคมจิตวิทยา ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ปัญหาทางด้านการเมืองการปกครอง และปัญหาศาสนาเสียดิต (ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ กองการข่าว, 2539)

1. ปัญหาทางด้านสังคมจิตวิทยา ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้เป็นกลุ่มชนที่มีการรวมตัวกันอย่างแน่นแฟ้นภายใต้กรอบของศาสนาอิสลาม มีภาษา วัฒนธรรมอิสลาม การศึกษา และความสำนึกเป็นของตนเอง หลักการศาสนาอิสลามจะเน้นให้มุสลิมยึดหลักศรัทธาและหลักปฏิบัติ

หากผิดจากหลักการดังกล่าว ชาวไทยมุสลิมไม่สามารถรับได้ ดังนั้นเหตุการณ์ความรุนแรงในภาคใต้จึงน่าจะเกิดจากความขัดแย้งทางเอกลักษณ์ของชาวไทยมุสลิมที่มีรากฐานมาจากศาสนาและวัฒนธรรม (อารง สุทธาศาสตร์, 2519 : 79) ยกตัวอย่าง เช่น ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้พูดภาษามลายูท้องถิ่นในชีวิตประจำวัน อันเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและเป็นทรัพย์สินที่หวงแหน และได้ปฏิเสธภาษาไทยว่าไม่ใช่ภาษาของเขา (อิมรอน มะลูลีม, 2538 : 87) แม้รัฐบาลพยายามส่งเสริมให้ประชาชนเรียนรู้ภาษาไทยตามเกณฑ์การศึกษาภาคบังคับก็ตาม เพื่อให้ทุกคนพูดจาสื่อสารเข้าใจกัน ทั้งๆ ที่ศาสนาอิสลามก็ส่งเสริมให้มุสลิมหมั่นศึกษาหาความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ แต่กลับได้รับการต้อนรับแนะนำให้เด็กมุสลิมหันไปเรียนและอยู่รวมกันในห้องเรียนปอเนาะแทน (คอลิศ บูสะมัญ, 2538 : 26) จนกระทั่งเกิดปัญหาทางด้านภาษา ชาวไทยมุสลิมบางกลุ่มไม่สามารถสื่อความหมายติดต่อกับหน่วยงานของรัฐบาลได้อย่างชัดเจน จึงเกิดช่องว่างระหว่างชาวไทยมุสลิมกับเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทำงานในพื้นที่ ก่อให้เกิดความหวาดระแวงไม่ไว้วางใจกันมากที่สุด (อิมรอน มะลูลีม, 2538 : 88) นอกจากนั้นแล้ว ผู้ปกครองของนักเรียนยังนิยมส่งบุตรหลานไปเรียนที่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ซึ่งแต่เดิมเรียกว่า ปอเนาะ ไม่นิยมส่งให้เรียนวิชาสามัญ โดยเฉพาะความรู้ทางโลก เพื่อจะนำความรู้ไปประกอบอาชีพ ยกเว้นผู้ปกครองบางคนที่มีมองการณ์ไกลเมื่อเป็นเช่นนี้นักเรียนไทยมุสลิมจึงมีความรู้ในวิชาสามัญน้อยกว่านักเรียนไทยพุทธ และมีความรู้ไม่เพียงพอจะสอบแข่งขันเข้าศึกษาต่อในสถาบันการศึกษาชั้นสูง ข้อมูลดังกล่าว

ข้างต้นนี้เกิดเป็นความรู้สึกอย่างหนึ่งที่เรียกว่า ความสำนึก
ในความแตกต่าง ความสำนึกนี้เกิดขึ้นในทุกกลุ่มคนไม่ว่า
จะเป็นไทยพุทธ ไทยมุสลิม (อีมรอน มะลูลีม, 2538 : 88)
และถือได้ว่าจะเป็นธรรมชาติของชนกลุ่มน้อยที่จะเกิดความ
หวาดระแวงว่าจะถูกเอารัดเอาเปรียบจากชนกลุ่มใหญ่ แบ่ง
เป็นพวกเขาพวกเรา เกิดความรู้สึกว่าคนกลุ่มอื่นจะดูถูก
วัฒนธรรมตนเอง (สุทธิพงศ์ พรหมไพจิตร และคณะ, 2539 :
3) ดังปรากฏที่คนทั่วไปเรียกชาวไทยมุสลิมว่า "แขก" ทั้งที่
ไม่มีความหมายตรงกับคำศัพท์แล้วยังก่อให้เกิดความรู้สึก
แปลกแยกอีกด้วย (โมหัมมัด अबดุลกาเดร์, 2530 : 125)

2. ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ชาวไทยมุสลิมในจังหวัด
ชายแดนภาคใต้ประมาณร้อยละ 70 ประกอบอาชีพเกษตร-
กรรม ทำสวนยางพารา ทำสวนผลไม้ ทำนา ทำประมงราย
ย่อย รับจ้างทั่วไป และค้าขาย ส่วนใหญ่มีฐานะยากจน มี
รายได้ต่อหัวต่ำ ขาดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ซึ่งปัญหา
ทางด้านเศรษฐกิจมีสาเหตุจากความยากจน และการใช้
ทรัพยากรมนุษย์ไม่เต็มที่ อันเนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่มี
การศึกษาต่ำ ไม่มีความรู้ความสามารถและทักษะในการ
ประกอบอาชีพ เป็นแรงงานไร้ฝีมือ มีรายได้น้อย (สารสนเทศ
สาธารณสุขภาคใต้, 2540 : 21) นอกจากนี้ โครงสร้าง
พื้นฐานการผลิตในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังคง แคบ จำกัด
เฉพาะผลผลิตภาคเกษตรเป็นหลักเพียงอย่างเดียว ไม่มีภาค
ธุรกิจการค้า อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว และการเงินการ
ธนาคารที่โดดเด่นและกว้างขวาง อีกทั้งสู่ทางการพัฒนา
เศรษฐกิจมีน้อย เนื่องจากนักลงทุนยังหวาดกลัวจะถูกเรียก
ค่าคุ้มครอง จึงไม่กล้าลงทุนหรือขยายกิจการ (สุทธิพงศ์
พรหมไพจิตร และคณะ, 2539 : 3) ประกอบกับชาวไทย
มุสลิมยังทำการเกษตรแบบเก่า อาศัยธรรมชาติช่วยในการ
ผลิตเป็นหลัก ถ้าปีใดฝนไม่ตกตามฤดูกาล พืชผลจะเสียหาย
ผลิตได้น้อย ประสบกับการขาดทุน นอกจากนี้แล้ว ชาวไทย
มุสลิมบางส่วนยังเฉื่อยชา ทำงานต่ำกว่ามาตรฐานทั่วไป
ใช้เวลาไม่เป็นประโยชน์ ยังพอใจกับการกรีดยางพารา ไม่
พยายามดิ้นรนทำงานอย่างอื่นเพิ่มเติม หรือแสวงหางานอื่น
ก็มีขีดจำกัด

3. ปัญหาทางด้านการเมืองการปกครอง ในพื้นที่
จังหวัดชายแดนภาคใต้ยังมีกลุ่มก่อการร้าย ก่อความไม่สงบ
ด้วยการชุกรรโชกทรัพย์ ดักขุมทำร้าย จับคนไปเรียกค่าไถ่
ปิดสวนยางเรียกค่าคุ้มครอง ลอบวางเพลิง และวางระเบิด

เป็นต้น กลุ่มก่อการร้ายมีหลายกลุ่ม ทั้งกลุ่มต้องการแบ่งแยก
ดินแดนที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มการเมือง กลุ่มข้าราชการที่คิดชั่ว
ฉกฉวยผลประโยชน์ และกลุ่มโจรธรรมดา ไม่ว่าจะเป็นกลุ่ม
ใดก็ตามล้วนแล้วแต่สร้างความวุ่นวายให้บ้านเมืองทั้งสิ้น
เกิดปัญหาทางการเมืองการปกครองในที่สุด ซึ่งพอจะสรุป
สาเหตุการเกิดปัญหาทางการเมืองการปกครองได้ 4
ประการ คือ (1) ชาวไทยมุสลิมบางกลุ่มไม่มีความสำนึกใน
ความเป็นคนไทย แม้ในประวัติศาสตร์ผู้คนในคาบสมุทรม
ลายได้มีการผสมผสานกันหลายเผ่าพันธุ์ รวมทั้งกับคนไทย
ที่อพยพไปจากภาคกลางด้วย แต่คนเหล่านี้ก็ยังรื้อฟื้นด้าน
เชื้อชาติและเผ่าพันธุ์ รูปร่างหน้าตาและผิวพรรณขึ้นมาอ้าง
บางครั้งได้เรียกตนเองว่า คนมาเลย์ไทย เพื่อปลุกความนิยม
ในเชื้อชาติที่ต้องการปกครองตนเอง เกิดความคิดต่อต้าน
ก่อความไม่สงบขึ้น ไม่ยอมรับว่าเป็นคนไทย และมีเยาวชน
ไทยมุสลิมบางส่วนหลงผิดเข้าไปร่วมขบวนการก่อการร้าย
ดังกล่าว แม้รัฐบาลได้พยายามขจัดการก่อการร้ายด้วยการ
พัฒนาสังคมเศรษฐกิจเพื่อสร้างความสงบสุขตลอดมา แต่
เป็นที่น่าเสียดายว่ารัฐบาลส่วนใหญ่เป็นรัฐบาลผสมจากหลาย
พรรคการเมือง (2) ระยะเวลาการบริหารราชการของรัฐบาล
จะเข้ามาบริหารประเทศในช่วงระยะเวลาสั้นๆ ไม่สามารถ
ดำเนินนโยบายแก้ปัญหาคความไม่สงบสุขในจังหวัดชายแดน
ภาคใต้ได้อย่างต่อเนื่องในระยะยาว เมื่อรัฐบาลไม่มีเสถียร-
ภาพไม่สามารถให้ความคุ้มครองความสงบสุขแก่ประชาชน
ได้ ก็ต้องตกเป็นเป้าหมายการโจมตีของพรรคฝ่ายค้านที่
หยิบยกเอาปัญหาดังกล่าวมาตั้งกระทู้ถามรัฐบาลในสภา
เสมอๆ (3) เหตุการณ์ความไม่สงบดังกล่าวทำให้ประชาชนที่
ประกอบอาชีพสุจริตได้รับเคราะห์กรรม ต้องสูญเสียทรัพย์สิน
บางรายพิการหรือเสียชีวิต ซึ่งได้สะท้อนสภาพสังคมที่อยู่
ท่ามกลางความเสี่ยงไม่ปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน และ
(4) ข้าราชการบางคนในอดีตก็ปฏิบัติตนไม่เหมาะสม ช่มชู้
เอารัดเอาเปรียบแสวงหาประโยชน์ ดูหมิ่นเหยียดหยาม
ชาวไทยมุสลิม จนทำให้ประชาชนขาดความสัมพันธกับ
ข้าราชการ เกิดเป็นเหตุการณ์ความรุนแรงทางการเมืองขึ้น
เนื่องจากชาวไทยมุสลิมไม่คุ้นเคยกับระบบบริหารงานราชการ
จึงไม่พึงพอใจในตัวข้าราชการ ตลอดจนทัศนคติและพฤติกรรม
ความสัมพันธอย่างมีความหมายระหว่างประชาคมมุสลิม
และประชาคมพุทธจึงไม่เกิดขึ้น ความมั่งคั่งร่วมศูนย์ชุมชน
มุสลิมก็ไม่เกิดขึ้นเช่นกัน สภาวะเศรษฐกิจถดถอย

เจ้าหน้าที่รัฐไม่สามารถสร้างความสงบสุขปลอดภัยให้เกิดขึ้นได้ ทั้งหมดนี้ล้วนแล้วแต่สร้างความแปลกแยกและความเขื่อขี้ในในกลุ่มชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้บางกลุ่มว่าพวกตนเป็นพลเมืองชั้นสอง และจะต้องเกี่ยวพันกับการก่อการร้ายตลอดมา (ชัตติยา กรรณสูต, 2537 : 7)

4. ปัญหายาเสพติด ยาเสพติดประเภทกัญชาได้ระบาดในกลุ่มเยาวชนไทยมุสลิมชาย กลุ่มที่ไม่มีงานทำ มีเวลาว่างมาก อยู่นอกระบบโรงเรียน กระจายไปทุกหมู่บ้านที่ชายแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน เยาวชนชายมักจับกลุ่มๆ ละ 5-10 คน มั่วสุมกันเสพยาและออกเที่ยวเตร่ในเมืองรับเอาอารยธรรมคนเมืองเข้าไปในหมู่บ้าน เมื่อติดยาเสพติดและไม่มีงานทำ ไม่มีเงินไปหาซื้อยา ก็จะมีเร่ลักเล็กขโมยน้อย ชมชู้กรรโชกทรัพย์ อาจจจะรับจ้างก่อการร้าย หรือเข้าขบวนการลักลอบค้ายาเสพติด นอกจากนี้การระบาดของยาเสพติดในจังหวัดชายแดนภาคใต้ยังขยายตัวทวีความรุนแรงและมีความสลับซับซ้อนมากขึ้น จากยาเสพติดประเภทกัญชาและเฮโรอีนไปเป็นสารระเหย ยาบ้า ยาแก้ไอ วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท ขยายตัวจากกลุ่มชาวประมง กลุ่มหญิงบริการ กลุ่มนักท่องเที่ยว ไปสู่กลุ่มเยาวชนไทยมุสลิม-ไทยพุทธ (สุทธิพงษ์ พรหมไพจิตร และคณะ, 2541 : 39-40) นอกจากนี้การระบาดของยาเสพติดยังโยงใยกับกลุ่มผลประโยชน์ กลุ่มอิทธิพล กลุ่มการเมือง และกลุ่มลัทธิศาสนา กลุ่มเหล่านี้ได้ฉวยโอกาสสร้างเงื่อนไขต่อรองทางการเมืองและความมั่นคงของชาติ (กองทัพบภาคที่ 4 โครงการเพื่อความหวังใหม่, 2535 : คำนำ)

ดังนั้นความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้สรุปได้ว่ามีสาเหตุเกิดจากปัญหาทางด้านสังคมจิตวิทยา ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ปัญหาทางด้านการเมืองการปกครอง และปัญหาเสพติด ซึ่งเป็นเสมือนยอตภูเขาน้ำแข็งในมหาสมุทรที่ลอยโผล่แต่ยอดให้เห็นเป็นส่วนน้อยเท่านั้น ส่วนใหญ่ยังจมอยู่ใต้น้ำเป็นสาเหตุให้ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้เกิดความหวาดระแวงไม่ไว้วางใจ จนกระทั่งชาวไทยมุสลิมบางกลุ่มอาศัยความหวาดระแวงไม่ไว้วางใจกันก่อความไม่สงบ และรัฐบาลทุกสมัยได้พยายามใช้นโยบายสร้างความมั่นคงของชาติและความร่วมมือของคนในชาติเป็นสำคัญ จะหลีกเลี่ยงการใช้กำลังความรุนแรงจัดความเชื่อที่แตกต่างกัน แต่จะใช้วิธีการพัฒนาภายใต้การแสวงหาจุดร่วมและ สงวนจุดต่างของกันและกัน

รัฐบาลได้มอบนโยบายดังกล่าวให้กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาค 4 กองทัพบภาคที่ 4 รับไปดำเนินการ และได้จัดทำเป็นโครงการทักษิณพัฒนา ที่มุ่งเน้นสร้างความมั่นคงและพัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งเสริมความรักสามัคคีให้เกิดขึ้น มีแนวทางการปฏิบัติงานผสมผสานโดยระดมทรัพยากรในพื้นที่ใช้ร่วมกัน เป็นแนวความคิดในการแก้ปัญหาความไม่สงบ โครงการทักษิณพัฒนาได้จัดส่งหน่วยทักษิณพัฒนาออกตั้งฐานปฏิบัติงานในพื้นที่ล่าหลังประสานงานกับหน่วยงานในพื้นที่ออกพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวไทยมุสลิม ด้วยวัตถุประสงค์ 7 ประการ ได้แก่ (1) พัฒนาความคิด ความเชื่อมั่นให้เกิดอุดมการณ์ร่วมกัน (2) สร้างความเข้าใจ ชัดเจนความหวาดระแวง (3) พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนให้ดีขึ้น (4) ชจัดปัญหาการทำลายสิ่งแวดล้อมและปรับปรุงให้ดีขึ้น (5) นำทรัพยากรธรรมชาติไปใช้ให้เกิดประโยชน์มากที่สุด (6) อนุรักษ์ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่น และ (7) ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ("โครงการทักษิณพัฒนากับ 5 แผนงานหลักครบรอบ 8 ปี", 2540 : 7)

หลักการประเมินผลโครงการทักษิณพัฒนา

นักพัฒนาจะให้ความสำคัญต่อการประเมินผลโครงการเป็นอย่างมาก เพราะการประเมินผลจะเป็นดัชนีชี้วัดถึงความสำเร็จความก้าวหน้าและปัญหาอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการ ซึ่งนักประเมินผลก็ได้จำแนกวิธีการวัดและประเมินผลออกเป็นหลายแบบ ขึ้นอยู่กับความต้องการที่จะวัดและประเมินผลแบบใด

การส่งเสริมความเข้าใจอันดีของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กรณีศึกษาจากการประเมินผลโครงการทักษิณพัฒนาปี 2540 จะเป็นการประเมินผลโครงการในเชิงประเมินผลกระทบ (impact evaluation) ที่เน้นทางด้านสังคมจิตวิทยา ตามแนวคิดของเดวิด แน็คเมียส (David Nachmias) ที่กล่าวว่า การประเมินผลกระทบเป็นการตรวจสอบว่า นโยบายต่างๆ หรือโครงการหรือกิจกรรมที่ดำเนินการนั้นก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างไร หรือการเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นไปตามเป้าประสงค์ของนโยบายหรือไม่

ผู้วิจัยเห็นความสำคัญของโครงการทักษิณพัฒนาว่าเป็นโครงการที่ดีซึ่งเป็นมุมมองจากนโยบายของรัฐที่จะอำนวยประโยชน์ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นเป็นอย่างมาก

จึงมีการวิจัยประเมินผลโครงการเพื่อศึกษาค้นหาข้อมูลเชิงประจักษ์ที่เกี่ยวกับการสร้างความเข้าใจอันดี อันเป็นประเด็นทางสังคมจิตวิทยาเป็นหลัก ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อต้องการทราบผลการปฏิบัติงานตามโครงการทัศนศึกษาว่ามีปัจจัยตัวแปรใดสามารถส่งเสริมก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีและสร้างความไว้วางใจระหว่างชาวไทยมุสลิมกับทางราชการ
2. เพื่อศึกษาหาปัจจัยตัวแปรที่เป็นอุปสรรคขัดขวางการพัฒนาในจังหวัดชายแดนภาคใต้ตามรูปแบบโครงการทัศนศึกษา
3. เพื่อต้องการทราบประเด็นปัญหาต่างๆ สำหรับใช้เป็นแนวทางในการศึกษาต่อไปในอนาคต

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้นำแผนปฏิบัติงานของโครงการทัศนศึกษาซึ่งเป็นรูปแบบ (model) ของโครงการ มาวิเคราะห์หาตัวแปรที่เกี่ยวข้องกับการวิจัย ซึ่งมีแผนงานดังแผนภูมิที่ 1

ตัวแปรที่ได้มาสร้างกรอบแนวคิดการวิจัยซึ่งประกอบด้วยตัวแปรต่างๆ ดังนี้

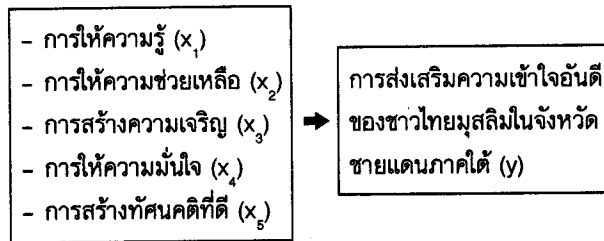
ตัวแปรต้น (x) ได้แก่ การให้ความรู้ (x_1) การให้ความช่วยเหลือ (x_2) การสร้างความเจริญ (x_3) การให้ความมั่นใจ (x_4) และการสร้างทัศนคติที่ดี (x_5)

ตัวแปรตาม (y) ได้แก่ การส่งเสริมความเข้าใจอันดีของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดังนั้น กรอบแนวคิดการวิจัยมีลักษณะดังแผนภูมิที่ 2 และการวิจัยประเมินผลโครงการครั้งนี้ใช้เกณฑ์วัดความรู้สึกของประชาชน

แผนภูมิที่ 1

ชื่อแนวคิด/ทฤษฎี	→	สังกัด	→	ตัวแปร
โครงการทัศนศึกษา (Southern Development Project) ประกอบด้วยแผนงานหลัก 5 แผนงาน คือ		ผลการปฏิบัติงาน		
1. แผนงานสังคมจิตวิทยา		- การให้ความรู้ อบรมประชาชน ให้เกิดความรักศรัทธาร่วมมือ รับผิดชอบด้านพัฒนาสังคม		- การให้ความรู้ (knowledge)
2. แผนงานช่วยเหลือประชาชน		- สร้างความเข้าใจ ปลุกสำนึก ในการพัฒนาและการช่วยเหลือ		- การให้ความช่วยเหลือ (assistance and help)
3. แผนงานเร่งรัดพัฒนาคุณภาพ ชีวิตในชนบท		- สร้างงาน ส่งเสริมอาชีพและ พัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก ขั้นพื้นฐาน		- การสร้างความเจริญ (growth)
4. แผนงานพิทักษ์ประชาชน และทรัพยากร		- ให้ความปลอดภัยในชีวิตและ ทรัพย์สิน และมีความมั่นคง ถาวร		- การให้ความมั่นใจ (confidence)
5. แผนงานประชาสัมพันธ์		- เผยแพร่ข่าวให้เข้าใจแผนงาน ของทางราชการ ให้ประชาชน มีทัศนคติที่ดีต่อทางราชการ		- การสร้างทัศนคติที่ดี (positive attitudes)

แผนภูมิที่ 2

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรเป็นชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดยะลา ปัตตานี นราธิวาส สตูล และสงขลา ในพื้นที่ดังกล่าวมีหน่วยทัศนศึกษาพัฒนาไปตั้งฐานปฏิบัติงานตามโครงการปี พ.ศ.2540 ส่วนกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ชาวไทยมุสลิมที่ตั้งบ้านเรือนในเขตปฏิบัติงานของหน่วยทัศนศึกษาในแต่ละหมู่บ้าน ในอำเภอบันนังสตา อำเภอยะหา และกิ่งอำเภอกาบัง จังหวัดยะลา อำเภอทุ่งยางแดง อำเภอสายบุรี จังหวัดปัตตานี อำเภอแว้ง อำเภอจะนะ อำเภอสุคิริน จังหวัดนราธิวาส อำเภอสะบ้าย้อย จังหวัดสงขลา และอำเภอเมือง จังหวัดสตูล รวม 10 หน่วยๆ ละจำนวน 35 คน รวม 350 คน และได้เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง จำนวน 353 คน ซึ่งเพิ่มขึ้นจากเดิมอีก 3 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถามที่คณะผู้วิจัยสร้างขึ้นเองมี 3 ตอน ดังนี้ ตอนแรก เป็นข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 เป็นคำถามเกี่ยวกับการส่งเสริมความเข้าใจอันดีของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งการส่งเสริมความเข้าใจอันดีของชาวไทยมุสลิม มีค่าความเชื่อมั่น .94 และความรู้สึกไว้วางใจ ความสามัคคีปรองดอง และความหวาดระแวงมีค่าความเชื่อมั่น .84 และตอนที่ 3 ข้อคิดเห็นทั่วไป

วิธีเก็บข้อมูลและวิธีวิเคราะห์ คณะผู้วิจัยได้ออกไปพบเจ้าหน้าที่พัฒนาการประจำตำบล เจ้าหน้าที่สาธารณสุขตำบล และครูประจำการ ที่ทำงานในพื้นที่ความรับผิดชอบของหน่วยทัศนศึกษา และเชิญชวนเจ้าหน้าที่ที่สามารถพูดภาษามลายูท้องถิ่นได้ดีมาเป็นผู้ช่วยผู้วิจัย จากนั้นจะฝึกอบรมผู้ช่วยผู้วิจัยให้คุ้นเคยกับการใช้แบบสอบถาม และมอบหมายให้ผู้ช่วยผู้วิจัยออกไปเก็บข้อมูลด้วยการอ่านแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างฟังแล้วตอบ และส่งคืนผู้วิจัย

ส่วนวิธีวิเคราะห์ข้อมูล ใช้แบบสอบถามที่ตอบถูกต้องครบสมบูรณ์เป็นข้อมูลคำนวณหาจำนวน ร้อยละ ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ และค่าความถดถอยพหุคูณแบบมีขั้นตอน

ผลการศึกษา

กลุ่มตัวอย่างชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้จำนวน 353 คน ส่วนใหญ่ร้อยละ 63.2 เป็นชาย และร้อยละ 36.8 เป็นหญิง เป็นกลุ่มอายุ 21-30 ปี, 31-40 ปี และ 41-50 ปี ร้อยละ 31.4, 28.9 และ 22.1 ตามลำดับ ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร รับจ้าง และค้าขาย ร้อยละ 48.4, 26.1 และ 9.6 ตามลำดับ มีการศึกษาเรียนจบชั้นประถมศึกษา มัธยมศึกษา และได้รับประกาศนียบัตร ร้อยละ 55.8, 27.8 และ 4.0 ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างมีภูมิลำเนาเดิมจากจังหวัดปัตตานี นราธิวาส ยะลา สงขลา และสตูล ร้อยละ 35.3, 22.4, 21.0, 9.9 และ 8.8 ได้ตั้งบ้านเรือนนาน 1-10 ปี, 11-20 ปี, 21-30 ปี และ 31-40 ปี ร้อยละ 21.0, 26.3, 24.9 และ 11.9 ตามลำดับ มีสมาชิกครอบครัวจำนวน 3, 4, 5, 6 และ 7 คน ร้อยละ 8.8 21.2, 24.4, 17.0 และ 13.0 ตามลำดับ ดูรายละเอียดในตารางที่ 1

ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม การส่งเสริมความเข้าใจอันดีของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ กับตัวแปรต้น ได้แก่ การให้ความรู้ การให้ความช่วยเหลือ การสร้างความเจริญ การให้ความมั่นใจ และการสร้างทัศนคติที่ดีต่อทางราชการ มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญ เมื่อพิจารณาเป็นรายตัวแปรต้น พบว่า การให้ความช่วยเหลือ จะมีความสัมพันธ์ในระดับสูงกับการให้ความมั่นใจ การสร้างทัศนคติที่ดีต่อทางราชการ และการสร้างความเจริญ เช่นเดียวกับการให้ความมั่นใจมีความสัมพันธ์ระดับสูงกับการสร้างทัศนคติที่ดีต่อทางราชการ ส่วนการให้ความรู้มี

ตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของชาวไทยมุสลิมในจังหวัด
ชายแดนภาคใต้ จำแนกตามสถานภาพทางสังคม
(N = 353 คน)

สถานภาพ		จำนวน	ร้อยละ
เพศ	ชาย	223	63.2
	หญิง	130	36.8
กลุ่มอายุ	ต่ำกว่า 20 ปี	23	6.5
	21-30 ปี	111	31.4
	31-40 ปี	102	28.9
	41-50 ปี	78	22.1
	50 ปีขึ้นไป	39	11.1
อาชีพ	รับราชการ	22	6.2
	ค้าขาย	34	9.6
	เกษตรกร	171	48.4
	รับจ้าง	92	26.1
	อื่นๆ	31	8.8
	ไม่ตอบ	3	0.9
ระดับการศึกษา	ไม่ได้เรียน	21	5.9
	จบประถมศึกษา	197	55.8
	จบมัธยมศึกษา	98	27.8
	ประกาศนียบัตร	14	4.0
	ปริญญาตรี	13	3.7
	สูงกว่าปริญญาตรี	2	0.6
	ไม่ตอบ	8	2.2
ภูมิลำเนาเดิม	ปัตตานี	125	35.3
	ยะลา	74	21.0
	นราธิวาส	79	22.4
	สงขลา	35	9.9
	สตูล	31	8.8
	นครศรีธรรมราช	7	2.0
	ตรัง	1	0.3
	พัทลุง	1	0.3
ระยะเวลาที่ตั้งบ้านเรือน	1-10 ปี	74	21.0
	11-20 ปี	93	26.3
	21-30 ปี	88	24.9

ตารางที่ 1 (ต่อ)

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
31-40 ปี	42	11.9
41-50 ปี	25	7.1
50 ปีขึ้นไป	23	6.5
ไม่ตอบ	8	2.3

ความสัมพันธ์ในระดับปานกลางกับการให้ความมั่นใจ และการให้ความช่วยเหลือ แต่การสร้างความสำเร็จกับการให้ความมั่นใจและการสร้างทัศนคติที่ดีต่อทางราชการ และการให้ความรู้กลับมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำกับการสร้างความเจริญและการสร้างทัศนคติที่ดีต่อทางราชการ แต่อย่างไรก็ตาม องค์ประกอบทั้ง 5 มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำกับการส่งเสริมความเข้าใจอันดีของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ดูรายละเอียดในตารางที่ 2

เมื่อพิจารณาตารางที่ 3 การส่งเสริมความเข้าใจอันดีของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ร้อยละ 25.30 มีสาเหตุเกิดจากตัวแปรต้น 3 ตัวรวมกัน ได้แก่ การให้ความช่วยเหลือ การให้ความรู้ และการสร้างความเจริญ สามารถใช้ในการพยากรณ์ได้ โดยมีสัดส่วนการส่งเสริมความเข้าใจอันดีของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ร้อยละ 19.69 ($R^2 = .1969$) เกิดจากตัวแปรปัจจัยการให้ความช่วยเหลือได้สัดส่วนเป็นร้อยละ 23.04 ($R^2 = .2304$) เมื่อรวมการให้ความรู้เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.35 และได้สัดส่วนเป็นร้อยละ 25.30 ($R^2 = .2530$) เมื่อรวมการสร้างความสำเร็จเพิ่มขึ้นร้อยละ 2.25

แต่อย่างไรก็ตามในตารางที่ 4 มีตัวแปรต้นเพียง 3 ตัวที่สามารถพยากรณ์การส่งเสริมความเข้าใจอันดีของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยตัวแปรการให้ความช่วยเหลือ การให้ความรู้ และการสร้างความเจริญ สามารถพยากรณ์ได้อย่างมีนัยสำคัญ ดังสมการ

$$y(\text{การส่งเสริมความเข้าใจอันดี}) = 1.252 + .154X_1 + .150X_3 + .131X_2$$

โดยมีทวนเดิมหรือค่าคงที่ 1.252 ส่วนการให้ความรู้ การสร้างความเจริญ และการให้ความช่วยเหลือ เป็นตัวแปรที่มี

ตารางที่ 2 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรต้นกับการส่งเสริมความเข้าใจอันดีของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ตัวแปรต้น	ความรู้ (x_1)	ความช่วยเหลือ (x_2)	ความเจริญ (x_3)	ความมั่นใจ (x_4)	ทัศนคติที่ดี (x_5)	ความเข้าใจ อันดี (y)
การให้ความรู้ (x_1)	1.0					
การให้ความช่วยเหลือ (x_2)	.529	1.0				
การสร้าง ความเจริญ (x_3)	.291	.607	1.0			
การให้ความมั่นใจ (x_4)	.567	.703	.504	1.0		
การสร้างทัศนคติที่ดี (x_5)	.484	.635	.510	.607	1.0	
การส่งเสริมความเข้าใจอันดี (y)	.390	.444	.398	.425	.406	1.0

ตารางที่ 3 ค่าสัมประสิทธิ์การพยากรณ์ (R^2) ค่าความสัมพันธ์ (R) ของการค้นหาตัวแปรต้นที่สัมพันธ์กับการส่งเสริมความเข้าใจอันดีของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ตัวแปรต้น	R^2	R^2 Change	R	F	Sig. F
การให้ความช่วยเหลือ (x_2)	.19695	-	.44379	86.08	.0000
การให้ความรู้ (x_1)	.23048	.03353	.48008	52.41	.0000
การสร้าง ความเจริญ (x_3)	.25307	.02259	.50935	40.75	.0000

ตารางที่ 4 การวิเคราะห์ความถดถอยพหุคูณของตัวแปรต้นกับการส่งเสริมความเข้าใจอันดีของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้

ตัวแปรต้นที่เข้าในสมการ				
ตัวแปรต้น	β	SE-B	T	Sig. T
การให้ความช่วยเหลือ (x_2)	.131	.044	2.978	.0031
การให้ความรู้ (x_1)	.154	.037	4.135	.0000
การสร้าง ความเจริญ (x_3)	.150	.041	3.694	.0003
ค่าคงที่ (Constant)	1.252	.088	14.299	.0000
ตัวแปรต้นที่ไม่เข้าสมการ				
ตัวแปรต้น	β		T	Sig. T
การให้ความมั่นใจ (x_4)	.120		1.931	.0884
การสร้างทัศนคติที่ดี (x_5)	.118		1.903	.0578

คำสัมประสิทธิ์พยากรณ์ .154 .150 และ .131 ตามลำดับ ส่วนตัวแปรการให้ความมั่นใจ และการสร้างทัศนคติที่ดีต่อทางราชการไม่สามารถพยากรณ์ได้

ส่วนความคิดเห็นทั่วไป ชาวไทยมุสลิมส่วนใหญ่ร้อยละ 49.32 เห็นว่า โครงการทัศนศึกษาสร้างความอบอุ่นและความมั่นใจมาก ร้อยละ 80.08 สร้างความเจริญให้แก่ชุมชนมาก ร้อยละ 30.39 ทำให้เศรษฐกิจดีขึ้น ร้อยละ 28.63 สร้างอาชีพให้แก่ชาวบ้านเพิ่มขึ้น และในการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น และร้อยละ 66.80 เห็นว่า โครงการทัศนศึกษาส่งเสริมอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นมาก มีข้อเสนอแนะให้โครงการทัศนศึกษาดำเนินการอย่างต่อเนื่องนานมากกว่านี้ ส่งเสริมอาชีพหลายๆ อย่างและพัฒนาสาธารณประโยชน์

อภิปรายผล

การส่งเสริมความเข้าใจอันดีของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ร้อยละ 19.69 มีสาเหตุเกิดจากตัวแปรต้นการให้ความช่วยเหลือ โครงการทัศนศึกษาได้ให้ความช่วยเหลือชาวไทยมุสลิมในพื้นที่ห่างไกลในด้านการรักษาพยาบาล ด้วยการจัดหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ออกให้บริการรักษาพยาบาล จัดส่งผู้ป่วยที่มีฐานะยากจนเข้าพักรักษาตัวในโรงพยาบาล นอกจากนี้ ยังช่วยเหลือให้การปรับปรุงผลผลิตทางการเกษตร ประสานงานให้เจ้าหน้าที่เกษตรฝึกอบรมและสาธิตการเพาะปลูกและบำรุงรักษาพืชผลไม้ผล เช่น ยางพารา ลองกอง ทุเรียน มังคุด มะพร้าว เป็นต้น พร้อมกับแจกเมล็ดพันธุ์พืชและกล้าไม้ ส่วนเจ้าหน้าที่ปศุสัตว์ฝึกอบรมการเพาะเลี้ยงและบริบาลสัตว์เลี้ยง เช่น วัว ควาย แพะ แกะ เป็ด ไก่ เป็นต้น และแจกลูกพันธุ์สัตว์เลี้ยง การให้ความช่วยเหลือดังกล่าวข้างต้น ส่งผลให้ชาวไทยมุสลิมในพื้นที่สามารถเห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม เกิดความเข้าใจสำนึกในผลการปฏิบัติงานของหน่วยทัศนศึกษา และสำนึกในการพัฒนาหมู่บ้านของตน ต่างยื่นมือให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันจนกระทั่งกลายเป็นงานสังคมสงเคราะห์กลุ่มชนออกให้บริการช่วยเหลือชุมชนเป็นกลุ่มในกรณีที่ต้องการความช่วยเหลือ (วิไลวัจน์ กฤษณะกิติ, 2526 : 89) และได้สร้างแนวร่วมสร้างความเข้าใจอันดีของชาวไทยมุสลิม

เมื่อเพิ่มตัวแปรต้นการให้ความรู้ การส่งเสริมความเข้าใจอันดีของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 23.04 เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.35 เนื่องจากการให้

ความรู้ทำให้ประชาชนมีความรู้ความคิดเห็น มีเหตุผลในการพิจารณาเลือกทางดำเนินชีวิตความเป็นอยู่ประจำวัน คิดตัดสินใจได้ถูกต้องได้มากขึ้น ทำให้เกิดความเข้าใจอันดี เป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ให้มนุษย์มีความรู้ความสามารถ ทักษะ ความชำนาญในการประกอบหน้าที่และอาชีพ ยกระดับความเป็นอยู่หรือคุณภาพชีวิตขึ้นให้เกิดความผาสุก สร้างสรรค์สังคมและประเทศชาติให้พัฒนาก้าวไกล (อุไร แฉล้ม, 2529 : 1) ด้วยหลักการดังกล่าว โครงการทัศนศึกษาได้จัดแผนงานสังคมจิตวิทยา จัดให้ชาวไทยมุสลิมเข้าร่วมกิจกรรมฝึกอบรมให้ความรู้ต่างๆ จัดให้เยาวชนไปทัศนศึกษาสถานที่สำคัญที่กรุงเทพมหานคร เข้าเยี่ยมค่านับบุคคลสำคัญระดับประเทศและจุฬาราชมนตรี เพื่อแสดงความจงรักภักดีต่อสถาบันชาติ เชิดชูบทบาทของผู้นำศาสนา และผู้นำท้องถิ่น จัดแข่งขันกีฬา เช่น ฟุตบอลเยาวชน วอลเลย์บอลชาย-หญิง เซปักตะกร้อ เป็นต้น เป็นการเปิดโอกาสให้เยาวชนได้พักผ่อนออกกำลังกาย รู้จักกันมากขึ้น แสดงออกถึงความรักสามัคคี ความศรัทธา ร่วมมือร่วมใจแสดงออกถึงความมีน้ำใจนักกีฬา และรู้จักใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น จัดอบรมให้ความรู้การพัฒนาท้องถิ่น หลักการศาสนาอิสลาม การปกครองท้องถิ่น การป้องกันยาเสพติด เป็นต้น เพื่อให้ทุกฝ่ายเกิดความเข้าใจการอยู่ร่วมกันในสังคมยอมรับในศักดิ์ศรีและเคารพให้เกียรติซึ่งกันและกัน และจัดความหวาดระแวง ดังนั้น ชาวไทยมุสลิมผู้เข้ารับการอบรมได้รับความรู้ เห็นสิ่งที่ตึงามและสัมผัสด้วยตนเอง จะได้นำไปบอกเล่าให้เพื่อนบ้าน จนกระทั่งบังเกิดเป็นผลการให้ความรู้ได้สร้างแนวร่วมสร้างความเข้าใจอันดี

เมื่อเพิ่มตัวแปรต้นการสร้างเสริมความเจริญเข้าไปรวมกับ 2 ตัวแปรที่คงอยู่ก่อนแล้ว การส่งเสริมความเข้าใจอันดีของชาวไทยมุสลิมเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 25.30 เพิ่มขึ้นจากเดิมร้อยละ 2.25 ในการสร้างเสริมความเจริญ โครงการทัศนศึกษาได้ส่งหน่วยทัศนศึกษาออกไปสร้างโครงสร้างพื้นฐานให้กับชุมชน การฝึกอบรมและพัฒนาช่างฝีมือ ช่างไม้ ช่างปูนให้แก่พ่อบ้านและเยาวชนที่สนใจ ใช้วัสดุของหน่วยออกซ่อมแซมสะพานสาธารณะ โรงเรียนเด็กเล็ก มัสยิด ที่ทำละหมาดเพิ่มทักษะขีดความสามารถทางช่างฝีมือ ทำให้ชาวบ้านส่วนหนึ่งมีงานทำ อย่างน้อยซ่อมบ้านเรือนของตนเองและเพื่อนบ้าน บางคนมีฝีมือได้ออกทำงานก่อสร้างในหมู่บ้าน

ใกล้เคียง นอกจากนี้เยาวชนชายจำนวนมากเข้ารับการฝึกอบรมช่างยนต์ขนาดเล็กและบำรุงรักษารถจักรยานยนต์ และช่างเดินสายไฟฟ้า ทำให้มีความรู้ทักษะเบื้องต้นดูแลซ่อมบำรุงเครื่องสูบน้ำ รถโกน รถจักรยานยนต์ และติดตั้งอุปกรณ์ไฟฟ้าและเดินสายไฟฟ้า เป็นต้น ยังผลให้เยาวชนหลายคนรู้จักกันดีจนรวมตัวกันเป็นแนวร่วมเปิดร้านรับซ่อมรถจักรยานยนต์ในหมู่บ้าน บางคนออกไปทำงานเป็นช่างเครื่องยนต์ ส่วนกลุ่มแม่บ้านและเยาวชนสตรีได้เข้ารับการฝึกอบรมเย็บปักถักร้อย ทำกับข้าวและขนม ทำให้สามารถตัดเย็บเสื้อผ้าและเย็บปะเสื้อผ้าของคนในครอบครัว บางคนมีฝีมือได้ออกรับจ้างตัดเย็บเสื้อผ้าให้กับเพื่อนบ้าน และปรุงอาหารเลี้ยงต้อนรับแขกหรือที่มาเยี่ยมบ้าน หรือในวันงานที่มีการเลี้ยงฉลอง แม่บ้านบางคนได้ทำขนมขายในหมู่บ้าน นอกจากนี้แล้ว หน่วยทักษะพัฒนาได้จัดส่งหน่วยทหารช่างมาตัดถนนเข้าสู่หมู่บ้าน เพิ่มหนทางสัญจรเข้าหมู่บ้าน ทำให้ชาวบ้านสามารถขนผลผลิตออกสู่ตลาดและติดต่อกับโลกภายนอกได้สะดวกยิ่งขึ้น การสร้างโครงสร้างพื้นฐานทั้งหมดดังกล่าวนี้ นับเป็นการส่งเสริมการใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์แก่ชาวไทยมุสลิมโดยตรงทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ทุกคนได้รับผลประโยชน์อย่างเป็นรูปธรรมและช่วยกันสร้างความมั่นคงความเจริญทางเศรษฐกิจในหมู่บ้านของตน เกิดเป็นความเข้าใจอันดีต่อไป

การส่งเสริมความเข้าใจอันดีของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้อีกร้อยละ 74.70 นั้น ยังไม่ทราบว่าเป็นผลมาจากสาเหตุปัจจัยใดอีก แต่ไม่ใช่ปัจจัยตัวแปรการให้ความมั่นใจและการสร้างทัศนคติที่ดีต่อทางราชการ เนื่องจากในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้มีเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นบ่อยครั้ง ประชาชนจึงขาดความมั่นใจการปฏิบัติงานรักษาความสงบของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ท่ามกลางเหตุการณ์ความไม่สงบ รัฐบาลได้ส่งกำลังทหารและตำรวจมาเสริมตั้งประจำการเพื่อรักษาความสงบ แต่เหตุการณ์ร้ายยังเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง และเจ้าหน้าที่รักษาความสงบปลอดภัยไม่สามารถจับกุมผู้กระทำผิดได้ ถึงแม้เจ้าหน้าที่ตำรวจทหารจับกุมผู้กระทำผิดได้แล้ว ก็มักจะปล่อยตัวให้เป็นอิสระเนื่องจากผู้กระทำผิดสำนึกผิดรับสารภาพและได้รับอภัยโทษให้เข้ากลุ่มร่วมพัฒนาชาติไทย แต่ผู้กระทำผิดบางคนได้กลับไปก่อการร้ายซ้ำแล้วซ้ำอีกเนื่องจากมีสาเหตุปัจจัยอื่นเข้ามาแทรก

เหตุการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ดังกล่าวนี้ คล้ายคลึงกับเหตุการณ์ในประเทศเม็กซิโก ซึ่งเป็นประเทศกำลังพัฒนาในทวีปอเมริกาใต้ เมื่อรัฐบาลเม็กซิโกชุดปัจจุบันของประธานาธิบดีซีดีโล (Zedillo) ได้ประกาศใช้นโยบายทำให้กฎหมายศักดิ์สิทธิ์ ประชาชนทุกคนจะได้รับการคุ้มครองสิทธิตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน เป็นสาเหตุอันหนึ่งให้ชนกลุ่มน้อยรวมตัวเป็นเอสซิโด (Ejido) หรือองค์กรทางสังคม ลุกขึ้นต่อต้านการใช้กฎหมายและคำพิพากษาของศาล และข่มขู่ สร้างความกระอักกระอ่วนในการพิจารณาคดีของศาล ซึ่งน่าจะใช้วิธีการทางการเมืองเข้าแก้ปัญหา เมื่อเกิดสถานการณ์เช่นนี้ นโยบายทำให้กฎหมายศักดิ์สิทธิ์ของประธานาธิบดีไม่สามารถลดช่องว่างระหว่างหลักการกับการปฏิบัติ ถึงแม้ชนกลุ่มน้อยเอสซิโดจะได้ประโยชน์จากการเจรจาไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกับเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลในระยะแรก ยังได้รับการคุ้มครองสิทธิตามกฎหมายอีก 3 ประการ ดังนี้ (1) ยืดเวลาการบังคับใช้กฎหมายเว้นคืนที่ดินของรัฐออกไป ทำให้สมาชิกองค์กรสามารถซื้อขายที่ดินของตนเองได้ (2) สมาชิกองค์กรพอใจกับการทำให้รัฐบาลตกที่นั่งลำบาก และ (3) การต่อต้านกฎหมายเป็นการแสดงความคิดเห็นคัดค้านรัฐบาลอย่างเปิดเผย การปฏิเสธกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายจะสร้างแรงจูงใจและสัญลักษณ์อันเป็นข้ออ้างอย่างหนึ่งของประชาชนในชนบท แม้จะเป็นการเรียกร้องสิทธิและความยุติธรรมแบบครอบจักรวาลก็ตาม การต่อต้านกฎหมายเท่ากับการประกาศจุดยืนของชนกลุ่มน้อยเอสซิโด ให้เลือกเอาระหว่างการปฏิเสธไม่ยอมรับกฎหมายกับการยอมรับปฏิบัติตามกฎหมาย ทำให้ข้อเรียกร้องออกมาจากความเห็นของประชาชนอย่างรอบคอบ แทนที่การลุกขึ้นต่อต้านรัฐบาลเป็นครั้งคราว นอกจากนี้แล้ว กฎหมายยังคุ้มครองสิทธิผู้ต่อต้านอีกด้วย ซึ่งเท่ากับเป็นเกราะป้องกันตัวสมาชิกองค์กรเอสซิโดจากการใช้อำนาจรัฐเข้าแทรกแซง ทำให้ผู้ว่าราชการจังหวัดกังวลมากกับการบังคับใช้กฎหมาย สรุปลงกลุ่มน้อยเอสซิโดได้ลดความขัดแย้งซึ่งหน้าและสร้างโอกาสต่อต้านในระยะยาวได้มากขึ้น การกระทำดังกล่าวได้สร้างความเจ็บปวดให้กับรัฐบาล เนื่องจากรัฐบาลสามารถบังคับใช้กฎหมายได้อย่างจำกัด และไม่สามารถเอาชนะใจความรู้สึก ทัศนคติและข้อกล่าวหาได้ ความสำเร็จของนโยบายทำให้กฎหมายศักดิ์สิทธิ์ดูจะเลือนลางเต็มที่ (Jones,

1998 : 519-520)

ดังนั้น การสร้างทัศนคติที่ดีต่อทางราชการจึงไม่เป็นสาเหตุให้เกิดการส่งเสริมความเข้าใจอันดี เนื่องจากการสร้างทัศนคติที่ดีต่อทางราชการเป็นงานยากลำบาก เช่นเดียวกับการให้ความมั่นใจ ทัศนคติเป็นภาวะทางจิตใจ เป็นจุดยืนที่มนุษย์มีอยู่มีอิทธิพลต่อการแสดงความคิดเห็น ทั้งเป็นสิ่งที่กระตุ้นพฤติกรรม (สงวน สุทธิเลิศอรุณ และคณะ, 2522 : 98) แม้โครงการทักษิณพัฒนามีแผนงานประชาสัมพันธ์การทำงานของหน่วยทักษิณพัฒนา หน่วยงานราชการต่างๆ เพื่อสร้างทัศนคติที่ดีต่อทางราชการ แต่ก็ไม่สามารถสร้างทัศนคติที่ดีให้เกิดขึ้นในหมู่ชาวไทยมุสลิมต่อทางราชการได้ เนื่องจากชาวไทยมุสลิมบางกลุ่มมีทัศนคติที่ไม่ดีติดต่อมาเป็นเวลาช้านาน แม้แต่หน่วยทักษิณพัฒนา และหน่วยงานราชการในพื้นที่จะให้บริการปฏิบัติต่อชาวไทยมุสลิมอย่างตรงไปตรงมาและเป็นธรรม ก็ไม่สามารถโน้มน้าวให้ชาวไทยมุสลิมเกิดทัศนคติที่ดีต่อทางราชการ ยกเว้นข้าราชการที่เป็นชาวไทยมุสลิมด้วยกันเท่านั้น เป็นการยืนยันผลการศึกษาของ อนันต์ ทิพย์รัตน์ และคณะ ปี 2540 (เอกสารแปลผลการวิเคราะห์ ยังไม่พิมพ์เผยแพร่) เรื่องพหุวัฒนธรรมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ที่รายงาน ว่า ชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีเจตคติที่ดีต่อข้าราชการและครูอยู่ในระดับไม่แน่ใจ ไม่แน่ใจครูที่นับถือศาสนาอื่นจะไว้ใจได้หรือไม่ นอกจากนี้ การประเมินผลโครงการทักษิณพัฒนาปี 2539 รายงานว่า แผนงานประชาสัมพันธ์เป็นแผนงานหนึ่งที่ทำงานยากลำบาก ต้องปรับปรุงเป็นการด่วน (สุทธิพงษ์ พรหมไพจิตร และ ปุณวัฒน์ อุบล, 2539 : 96) ดังนั้น การสร้างทัศนคติที่ดีต่อกันเป็นเรื่องละเอียดอ่อนทางจิตใจ จะสร้างได้ก็ต้องสร้างคน ระบบ และบริบททางสังคมให้เข้มแข็ง ถูกต้องชอบธรรม เอื้ออาทรต่อกัน มีความยั่งยืน และโปร่งใส ประกอบกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ มีพื้นที่กว้างขวาง จะอาศัยเพียงแต่กำลังเจ้าหน้าที่รักษาความสงบปลอดภัยจะไม่เพียงพอ จะต้องอาศัยชาวบ้านในพื้นที่เป็นแนวร่วม คอยเป็นหูเป็นตา สอดส่องดูแลความเคลื่อนไหวของผู้ก่อการร้าย และรายงานให้เจ้าหน้าที่ทราบ เจ้าหน้าที่รักษาความสงบจะสามารถทำงานได้ผลฉับพลัน สามารถระงับเหตุการณ์ร้ายไม่ให้ลุกลาม นอกจากนี้ การสร้างความมั่นใจและการสร้างทัศนคติที่ดียังต้องอาศัยการส่งเสริมงานบริบทอื่นๆ ในสังคม

เช่น การเสนอข่าวสาร ทางสื่อมวลชน การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รักษาความสงบอย่างต่อเนื่อง การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การศึกษา การสาธารณสุข การเมืองการปกครอง การปราบปรามและป้องกันยาเสพติด เป็นต้น ความสงบสุขจะเกิดขึ้นในพื้นที่และจะเรียกความมั่นใจของชาวไทยมุสลิมกลับคืนมา

สรุปและข้อเสนอแนะ

การให้ความรู้ การให้ความช่วยเหลือ และการสร้างความเจริญ เป็นสาเหตุให้เกิดการส่งเสริมความเข้าใจอันดีของชาวไทยมุสลิมในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนการให้ความมั่นใจและการสร้างทัศนคติที่ดีต่อทางราชการจะไม่เป็นสาเหตุให้เกิดการส่งเสริมความเข้าใจอันดีได้ ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นว่า การพัฒนาทางรูปธรรมสามารถเอาชนะใจชาวไทยมุสลิมได้อย่างหนึ่ง แต่การพัฒนายังไม่สามารถบรรลุผลมาเป็นรูปธรรม ดังนั้นหน่วยงานราชการ และชุมชนท้องถิ่นจังหวัดชายแดนภาคใต้ที่เกี่ยวข้องจะต้องทำงานอย่างหนักขึ้นอีกเพื่อพัฒนาระบบ และบริบททางสังคมให้มีความมั่นคง ถูกต้อง ชอบธรรม เอื้ออาทรต่อกัน เกิดความยั่งยืน และโปร่งใส เป็นสังคมประชาธิปไตยแท้จริง

บรรณานุกรม

- ชิตติยา กรรณสูต. 2537. "การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับจังหวัดชายแดนภาคใต้ในอดีต", ใน รายงานการวิจัยเรื่องปัญหาและการพัฒนาการบริหารงานบุคคลในจังหวัดชายแดนภาคใต้, หน้า 5-10. กรุงเทพฯ : คณะพัฒนาสังคม สถาบันพัฒนาบริหารศาสตร์
- กองทัพบภาคที่ 4 โครงการเพื่อความหวังใหม่. 2535. แผนภาคใต้ปลอดภัยผู้ติดยาเสพติดปี ค.ศ.2000. ม.ป.ท. : ม.ป.พ.
- "โครงการทักษิณพัฒนากับ 5 แผนงานหลัก (ครบรอบ 8 ปี)". 2540. วารสารทักษิณพัฒนา. 7 (กุมภาพันธ์-มีนาคม), 7.
- คอลิศ บุษะมัญญ. 2538. "จิตลักษณะและปัจจัยทางชีวสังคมบางประการที่มีผลต่อการยอมรับนโยบายทางการศึกษาด้านการส่งเสริมการใช้ภาษาไทยของเด็กนักเรียนไทยมุสลิมในจังหวัดสงขลา". วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร.

- โมหัมมัด อับดุลกาเดร์. 2530. การจัดการศึกษาและแนวทางการพัฒนาภาคใต้. กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิต
- "ฟูโลกำลังกำเริบตั้งระเบิดเวลาแบ่งคนราช ดร.ซีแค้ใจระจอกหาผลประโยชน์". 2539. มติชน. 2 สิงหาคม, 1-2.
- วิไลวัจน์ กฤษณะภิติ. 2526. สังคมสงเคราะห์เบื้องต้น. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ และคณะ. 2522. จิตวิทยาสังคม. กรุงเทพฯ : ศิริชัยการพิมพ์.
- สุทธิพงษ์ พรหมไพจิตร และ ปุณวัฒน์ อุบล. 2539. รายงานการประเมินผลโครงการทักษิณพัฒนาปี 2539. บัณฑิตานี้ : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
- สุทธิพงษ์ พรหมไพจิตร เขียนันท์ วาณิชย์ศุภวงศ์ และ ปุณวัฒน์ อุบล. 2540. การระบอบของยาเสพติดในพื้นที่ชนบทจังหวัดชายแดนภาคใต้. บัณฑิตานี้ : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี
- สารสนเทศสาธารณสุขภาคใต้. 2540. เครือข่ายระบอบวิทยาภาคใต้. สงขลา : ศูนย์ระบอบวิทยาภาคใต้.
- อารง สุทธาศาสตร์. 2519. ปัญหาความขัดแย้งในสี่จังหวัดภาคใต้. กรุงเทพฯ : กรุงเทพมหานครการพิมพ์.
- อิมรอน มะลูลีม. 2538. บันทึกเหตุผลแห่งปัญหา วิเคราะห์ความขัดแย้งระหว่างรัฐบาลไทยกับมุสลิมในประเทศ : กรณีศึกษากลุ่มมุสลิมในเขตจังหวัดชายแดนภาคใต้. กรุงเทพฯ : อิสลามอะเคเดมี.
- อุไร แฉล้ม. 2529. "การศึกษาความเป็นไปได้ในการเปิดวิชาชีพต่างๆ ในวิทยาลัยครูยะลา". วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรดุษฎีบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒประสานมิตร (สำเนา).
- Anan Tippetat, *et al.* 1997. **Multiculturalism for Southern Thailand.** (in the process of discussion and recommendation, unpublished material).
- Jones, Gareth A. 1997. "Resistance and the Rule of Law in Mexico", **Development and Change** 29 : 3, 519-520.